

Govor Visokog predstavnika Međunarodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu, Wolfganga Petritscha, pred Vijećem za opće poslove EU

Gospodine predsjedniče, vaše Ekselencije, kolege,

Veliko mi je zadovoljstvo što sam danas s vama. Prošlo je duže od dvije i pol godine od kada sam preuzeo dužnost Visokog predstavnika, u kolovozu 1999. Općepoznata je činjenica da je situacija u Bosni i Hercegovini i u široj regiji u to vrijeme bila znatno drugačija od one u kojoj se danas nalazimo. U Jugoslaviji i Hrvatskoj vladali su režimi koji su ovu regiju gurnuli u rat. U Bosni i Hercegovini pristalice ovih režima su se i dalje održavali na vlasti, a mnogi su zahtjevali uvođenje međunarodnog protektorata. Ustvari, kada sam ja stigao u Sarajevo tek je bio okončan rat na Kosovu. Izbjeglice nisu imale puno nade da će se vratiti u svoje domove, gospodarska reforma bila je samo puka želja, a novoosnovane državne institucije bile su u opasnosti da postanu nebitne i zapadnu u letargiju.

Ukratko, stanje je obećavalo malo u smislu velikih promjena, a međunarodna zajednica dovela je sebe u situaciju u kojoj je pokušavala učiniti previše u prevelikom broju oblasti. Postojala je žurna potreba da se promijeni težište našeg djelovanja, kako bi se ubrzala provedba mirovnog sporazuma.

Na sastanku ministara vanjskih poslova zemalja članica Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira u rujnu 1999. godine u New Yorku, te na Konferenciji za provedbu mira održanoj u Briselu u svibnju 2000., potvrđeni su prioriteti za moj rad u tri ključne strateške oblasti:

Prije svega, gospodarska reforma, temeljena na stvaranju jedinstvenog gospodarskog prostora, s ciljem izgradnje ekonomije koju će pokretati ulaganja umjesto međunarodne pomoći. Bosna i Hercegovina se u tom smislu mora osamostaliti.

Drugo, povratak izbjeglica – da bi se osiguralo ispunjenje temeljne obveze koju je međunarodna zajednica preuzela na sebe, odnosno da se uklone posljedice etničkog čišćenja.

Treće, jačanje institucija – s ciljem usvajanja i provođenja reformi koje su od suštinskog značaja da bi BiH funkcionirala kao normalna država. Nakon 11. rujna svi smo postali bolno svjesni posljedica do kojih dolazi zbog slabih ili problematičnih država. Pitanje izgradnje učinkovitih institucija, na koje se može računati, tako je dobilo dodatni značaj – Afganistan je samo najnoviji primjer problematične države. Bez pravih institucija borba protiv terorizma i kriminala, i, s druge strane, borba za vladavinu zakona ne može niti početi.

I konačno – potpora svim tim oblastima pružena je i u obliku pojačanih napora na osiguranju vladavine zakona u cijeloj Bosni i Hercegovini, bilo da je riječ o povratu imovine, krivičnom gonjenju kriminalaca, ili rješavanju poslovnih sporova.

Na samom početku svoga mandata ja sam uveo koncept “odgovornosti” – s ciljem ublažavanja “sindroma ovisnosti” Bosne i Hercegovine te davanja podsticaja domaćim akterima da počnu izvršavati vlastite obveze. U to doba, veliki broj intelektualaca u BiH na to je gledao sa skepsom. Oni su umjesto toga tražili od mene da uspostavim pravi protektorat! No, danas su dužnosnici međunarodne zajednice svjedoci zdravog ponosa probuđenog među istim tim građanima Bosne i Hercegovine – i u tome vidim dokaz da ti ljudi imaju istinsku volju da se pozabave vlastitim problemima i preuzmu odgovornost za budućnost svoje zemlje.

Tek kada se osvrnemo iza sebe, uviđamo koliko smo daleko odmakli. Siguran sam da ćete se suglasiti da su promjene bile dramatične. Prije dvije i pol godine Milošević je još uvijek držao u svojim rukama konce smrti i razaranja, tako da se ljudi izbjegli iz gradova u dolini rijeke Drine,

koji su uspjeli pobjeći pred njegovim masakrima, nisu mogli vratiti u svoje domove. Danas se Miloševiću sudi za zločine počinjene u Podrinju i drugdje, a u gradove kao što je Bijeljina, Višegrad ili Zvornik vraćaju se njihovi prijašnji stanovnici. Zajedno sa sveukupnim političkim promjenama do kojih je također došlo i u Hrvatskoj, promjena težišta međunarodnog angažmana igrala je veliku ulogu u osiguranju stvarnog napretka u provedbi Mirovnog sporazuma iz Dayton a i Pariza.

Želio bih iskoristiti ovu prigodu da svima vama zahvalim za vaš velikodušni i kontinuirani doprinos ponovnoj izgradnji ovoga ratom razorenog dijela jugoistočne Europe. Suradnja mog Ureda sa Komisijom bliža je no ikada ranije, a naše konzultacije o CARDS programu za BiH predstavljaju primjer kako Europska komisija može bitno doprinijeti međunarodnom mirovnom angažmanu, istovremeno radeći na ostvarenju vlastitih ciljeva. Moj Ured će, s druge strane, učiniti sve što je u njegovoj moći da pruži potporu i pomoć procesima koje vodi Europska unija, kao što je ispunjenje uvjeta sadržanih u smjernicama EU (*EU road map*), što će, nadam se, dovesti do sklapanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, u ne tako dalekoj budućnosti.

U svoje osobno ime, želim se zahvaliti komesaru Chrisu Pattenu, Glanom tajniku i Visokom povjereniku Javieru Solani i njihovim timovima, kao i svim zemljama koje su predsjedavale Europskom unijom, te svima drugima koji su mi pružili tako veliku potporu za vrijeme moga mandata.

U svom posljednjem obraćanju ovom skupu govorio sam o postojanju suštinske potrebe da prisustvo Europske unije u Bosni i Hercegovini postane vidljivije. Kako iz bosanskohercegovačke tako i iz regionalne perspektive, buduća misija policijskih snaga predstavlja jedinstvenu priliku za afirmaciju namjere Europske unije da bude vodeći politički čimbenik i pomogne strukturalnu reformu koja je ključna za proces europeizacije. Također pozdravljam činjenicu da su u oblasti pravosuđa i unutarnjih poslova uzeti u obzir i bitni sigurnosni interesi EU. Ukoliko se problemi ove zemlje ne riješe u samoj Bosni i Hercegovini, nema sumnje da će ti problemi biti izvezeni u vaše - odnosno naše - zemlje, bilo da je riječ o ilegalnoj imigraciji, organiziranom kriminalu, ili švercu. Isto tako, sa stajališta troškova, izgradnja kapaciteta na samom izvoru problema je najjeftinija opcija - s dugotrajnim učinkom stabilizacije.

Možda je efikasno korišćenje resursa u mirovnom procesu bio princip kojim ste se i sami rukovodili kada je Vijeće za opće poslove EU 19. ožujka 2001. tražilo od mene da poboljšam učinkovitost i koordinaciju u okviru angažmana na civilnoj provedbi mira. U tijesnoj suradnji s drugim organizacijama koje rade na provedbi mira u Bosni i Hercegovini - organizacijama UN-a, uključujući i MMF i Svjetsku banku, te s OEES-om, SFOR-om i Europskom komisijom, uloženi su iscrpni naponi da bi se došlo do sveobuhvatnog plana reorganizacije, kojim će se bitno unaprijediti koordinacija i djelotvornost. Opći konsenzus o četiri ključne strateške oblasti, koje su temelj na kojem počiva plan reorganizacije, dokaz je da su prioriteti koje sam ja predložio, a vi poduprli, u rujnu 1999. godine bili i ostali istinski prioriteti. Dopustite mi da vas upoznam s ključnim elementima konačnog prijedloga ove reorganizacije:

Prvo, tijelo u formi kabineta u kome će se nalaziti vodeći ljudi međunarodnih organizacija, i kojim će predsjedavati Visoki predstavnik, a koje će biti odgovorno za izradu politike u svim oblastima, i čiji će rad pomagati međuagencijska Analitička skupina.

U središtu će se nalaziti četiri radne skupine (Task Force), koje će pokrivati ključne strateške oblasti, a to su: gospodarska reforma, povratak izbjeglica, jačanje institucija i vladavina zakona.

I konačno, nova struktura angažmana na terenu, zasnovana na novim zajedničkim oblastima odgovornosti kao i procesu uspostavljanja zajedničkih lokacija svih ključnih organizacija.

Jasno je da smo dostigli stadij u kome se mora učiniti više sa manje sredstava. Moj model reorganizacije rezultirat će međunarodnim prisustvom koje više neće biti tako glomazno niti birokratsko, pri čemu će ukupni troškovi biti smanjeni. Moj Ured je primjer kako se to provodi u djelo. Od kada sam preuzeo ovu dužnost, moj tim i ja osigurali smo smanjenje proračuna OHR-a od preko 20 %. Na temelju mojih prijedloga za reorganizaciju te očekivanog ispunjenja zadaća koje su nam povjerene, ili pak njihova prelaska u ruke tijela vlasti BiH, bit ću u prilici da Upravnom odboru Vijeća za provedbu mira ponudim daljnja smanjenja od gotovo 30 % u sljedeće dvije godine.

Da naglasim: ovo su stvarni i konkretni pokazatelji,

postignuti velikim zalaganjem, a ne preuranjenim proglašavanjem pobjede.

I dok reorganizacija i unapređenje djelotvornosti predstavljaju nešto na čemu se kontinuirano radi, očekujem da ću već sljedećeg tjedna okončati trenutnu fazu preusmjeravanja naših aktivnosti u BiH na civilnom polju. Vi ste mi najprije povjerili ovu zadaću, a sada tražim da date svoju potporu pomenutom planu, prije no što Upravni odbor Vijeća za provedbu mira 28. veljače 2002. donese odluku o tome.

Dostigli smo momenat kada možemo reći da je ustanovljen elementarni – ali čvrst – temelj za izgradnju funkcionalne i stabilne države Bosne i Hercegovine, koja će biti sposobna izvršavati svoje obveze kako prema sopstvenim građanima, tako i na međunarodnom planu.

Da bi se izgradio taj temelj

- kroz Plan provedbe imovinskih zakona (*Property Implementation Plan* - PLIP) doveli smo do povratka izbjeglica, istovremeno jačajući načelo vladavine zakona.

Prošle godine, u šestoj godini nakon potpisivanja Daytonskog sporazuma, zabilježena je gotovo 100.000 tzv. manjinskih povrataka, a više od 102.000 imovinskih zahtjeva rezultiralo je povratom imovine – to iznosi 41 % svih zahtjeva za povrat imovine u BiH! Uskoro ćemo dostići stupanj od 50 % – i na taj način ispuniti još jedan od uvjeta navedenih u smjernicama EU. Možemo biti ponosni da smo, nakon tako dugo vremena, uspjeli preokrenuti tok događaja, unatoč svim otporima.

- Uspostavili smo suvremen bankovni sustav okrenut biznisu, zasnovan na stabilnoj valuti, što je od ključne važnosti za izgradnju poslovnog ambijenta privlačnog za strana ulaganja. U ogromnoj mjeri smo pojačali napore na borbi protiv korupcije, kako bi se oduprli ovoj bolesti koja se proširila cijelom regijom.
- Pokrenuli smo i funkcionalnu integraciju Bosne i

Hercegovine, putem osnivanja neovisnih regulatornih agencija na državnoj razini, kao što je Regulatorna agencija za komunikacije. Namjera nam je postizanje daljnjeg napretka u stvaranju izravnih izvora prihoda države – dat ću vam još jedan konkretan primjer – i uspostavljanju Regulatorne agencije za energetske sektor. Također ćemo Upravnom odboru uskoro predložiti i snažan i učinkovit paket pravosudnih reformi.

- Postigli smo značajan napredak u uspostavi suvremenog javnog radio-televizijskog sustava za cijelu zemlju.
- Zaustavili smo nacionalistički orijentirane Hrvate kada su pokušali istupiti iz okvira ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine – što je zasigurno bio najkritičniji trenutak za zemlju od potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma.
- I posljednje ali ne i manje bitno, podstakli smo nastanak kritične mase političkih stranaka opredijeljenih za reforme u obliku koalicije pod nazivom Alijansa za promjene – konačno su na sceni značajne političke snage koje prihvaćaju državu BiH. Uz našu potporu, oni su, između ostalog, usvojili izborni zakon i pripremili zemlju za članstvo u Vijeću Europe.

Pred nama se i dalje nalaze velike probe. U predstojećim mjesecima moramo se suočiti sa sljedećim tri izazova – a sva tri su odlučujuća za uspjeh ili neuspjeh:

- Prije svega, “Odluka o konstitutivnosti naroda” bit će istinski test koji će dati odgovor na pitanje hoće li Bosna i Hercegovina izrasti u državu čije su opredjeljenje ljudska prava i vladavina zakona. Provedba ove odluke bit će ogroman teret za još uvijek krhki politički sustav u BiH. Ovo je pravi čas da Bosna i Hercegovina pronađe unutrašnju ravnotežu, zasnovanu na međuzavisnosti svih zajednica. Samo će joj se tako pružiti prigoda da sustigne ostatak Europe.
- Dopustite da se sada okrenem izborima – drugom ključnom izazovu za zemlju. U listopadu Bosna i Hercegovina konačno sama provodi izbore. Po prvi put stranke koje su u stanju osigurati potporu većine građana ove zemlje čeka četvorogodišnji mandat.
- I konačno, a to je bila *ceterum censeo* tijekom cijelog mog mandata: izgubili smo već previše dragocjenog vremena u pokušajima da Karadžića i Mladića dovedemo pred lice pravde. Milošević je u Hagu.

Karadžić i Mladić mu se moraju pridružiti – i to odmah!.

Ukratko, pred nama je nekoliko zahtjevnih mjeseci, u kojima će nam i dalje biti potrebna vaša potpora. Od suštinskog je značaja da u takvom ključnom momentu ne izgubimo fokus. Snage koje su okrenute destrukciji i podjelama nisu u potpunosti pobijeđene. Stoga je i dalje izuzetno važno zadržati budnost.

Također, i dalje je potrebno da SFOR pruža sigurno okruženje za civilnu provedbu mira. Štoviše, došlo je do zbližavanja između vojnog i civilnog angažmana, u zajedničkim nastojanjima da se što prije postignu održivi ciljevi.

Put na kome se nalazimo nije put bez kraja. Iz moje perspektive u Sarajevu, obrisi našeg odredišta – a to je stabilna i samoodrživa Bosna i Hercegovina – sve su jasniji. Ono za šta su mnogi prije samo nekoliko godina mislili da je nemoguće, sada je sasvim izvodljivo. Stabilna, samoodrživa Bosna i Hercegovina – zasnovana na sporazumu iz Daytonu i Pariza, i na putu ka Europi – je dostižan cilj.

Europa i nadalje mora Bosni i Hercegovini davati jasne i praktične smjernice. To može učiniti samo ako na sebe preuzme aktivnu ulogu zahtjevnog partnera koji je istovremeno spreman pružiti pomoć – kako na gospodarskom tako i na političkom planu.

Nakon što su uspostavljeni čvrsti temelji, mislim da je vrijeme da se oprostim od ove, veoma zahtjevne, a ponekad i naizgled nemoguće, dužnosti. No, uvjeravam vas da je ovo najfascinantniji izazov sa kojim sam se ikad suočio – građani BiH zaslužuju da damo sve od sebe! Čast mi je što sam imao potporu nekih od najkvalitetnijih i najpredanijih ljudi na svijetu – kako iz BiH tako i iz međunarodnih krugova. Moj Ured, Ured Visokog predstavnika, jedinstvena je institucija, koja je u posljednjih šest godina stvarala povijest.

Sa dužnosti ću dakle otići do kraja svibnja. Siguran sam da će moj nasljednik, uz vašu stalnu potporu, nastaviti graditi na čvrstim temeljima koje smo zajedno postavili.

Naša vlastita nedavna povijest, povijest Europe, pokazuje nam da je put od vodeće uloge do uloge partnera moguće preći u veoma kratkom periodu. Budimo i dalje od pomoći

građanima i dužnosnicima Bosne i Hercegovine na tom putu, koji – kao što svi znamo – nije nimalo lak.

Za to svakako ne treba štediti napore. I to napore sviju nas.